

Владислав Сивак
студент гр. ФФм-11,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль
Науковий керівник: к.е.н., доцент Наталія Коломийчук

ПРОЗОРІСТЬ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Прозорість інформації в процесі виконання бюджету є необхідною умовою для розвитку демократичної держави, адже вона підвищує довіру суспільства до органів влади, дозволяє громадянам зрозуміти, що сплачені ними податки використано державою для підвищення якості суспільних благ. В Україні у бюджетній сфері успішно було впроваджено реформи, які забезпечили високий рівень прозорості, публічності та відкритості інформації. Однак початок повномасштабного вторгнення Росії в Україну та постійні терористичні атаки з боку ворога змінили підходи до відкритості інформації та викликали необхідність підвищення безпеки. У зв'язку з цим актуальним є дослідження щодо пошуку рівноваги між прозорістю бюджетного процесу та безпекою й недопущенням використання ворогом цієї інформації проти держави та суспільства.

Сутність та складові прозорості бюджетного процесу з урахуванням найкращих міжнародних стандартів вивчала О. Кириленко [1, с. 81], розкриваючи найважливіші проблеми сфері прозорості виконання бюджетів.

Дослідження політики відкритості та прозорості використання бюджетних коштів проводив П. Латковський [2, с. 67], який аналізував недоліки й переваги інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет».

Підходи до оцінки відкритості та прозорості бюджетного процесу в секторі оборони та безпеки проаналізував І. Лютий [3, с. 101]. Автор наголосив на необхідності впровадження стандартів бюджетної прозорості в період воєнного стану, зокрема, відкритості та прозорості фінансової звітності бюджетних установ.

Аналіз наукової літератури свідчить про широкий інтерес вчених до проблематики прозорості бюджетного процесу, однак в умовах сучасності існує необхідність у поглибленні її вивчення.

Прозорість бюджету дозволяє громадськості, яка представляє інтереси населення, розуміти складність бюджетних рішень, вносити пропозиції, що можуть бути враховані в процесі прийняття таких рішень та впливати на органи влади, захищаючи свої громадянські права. Крім цього, прозорість дозволяє відслідковувати якість бюджетних рішень та відстежувати їх виконання, а також сприяє поліпшенню соціальної політики і визначенню напрямів видатків, що здійснюються за рахунок коштів бюджету.

Відкриті дані органів місцевого самоврядування – це публічна інформація про використання публічних коштів і виконання бюджетів, тарифи на

комунальні послуги, результати розгляду електронних петицій та інше. Використовуючи таку інформацію влада створює корисні сервіси, наприклад, графік руху громадського транспорту, наявність ліків у лікарнях тощо. Наявність цих даних показує, прозорість та ефективність роботи місцевої влади.

В період воєнного стану безпека держави є вищим пріоритетом під час прийняття рішень щодо оприлюднення інформації. Указом Президента України було затверджено Стратегію воєнної безпеки України [4], відповідно до якої повинно забезпечуватись максимально прозоре для суспільства та ефективне використання видатків на фінансування сил оборони з урахуванням принципів віднесення інформації до державної таємниці. Досягнення цілей державної політики повинно здійснюватись шляхом формування та реалізації прозорих і ефективних оборонних закупівель [4].

Під час воєнної загрози Україна отримує значну міжнародну підтримку, зокрема, у вигляді фінансування, тому відкритість інформації про розпорядження цієї підтримкою є важливим для збереження довіри від західних партнерів та подальшої підтримки України. Для потенційних інвесторів та кредиторів важливо розуміти як живуть і планують розвиватися українські громади у воєнний та післявоєнний період.

Нормативно-правовою базою України регламентуються вимоги щодо відкритості та необхідності оприлюднення публічної інформації. Так, Законом України «Про відкритість використання публічних коштів» [5] визначаються умови та порядок надання доступу до інформації про використання публічних коштів розпорядниками та одержувачами коштів державного і місцевих бюджетів. Водночас, статтею 1 цього ж документу встановлено, що не підлягає оприлюдненню інформація, доступ до якої обмежено відповідно до законодавства.

При цьому, Законом України «Про доступ до публічної інформації» [6] встановлено, що обмеження доступу до інформації здійснюється при дотриманні сукупності таких вимог:

1) інформація розкривається в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи кримінальним правопорушенням, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації людей та інших суспільних інтересів;

2) розголошення інформації може завдати інтересам громадян та держави істотної шкоди, яка переважає суспільний інтерес в її отриманні.

Слід зазначити, що описані критерії повинні розглядатися під час прийняття рішення замовником яку саме інформацію розкривати необхідно, а розкриття якої може зашкодити суспільним інтересам держави.

Отже, прозорість інформації про процес виконання бюджетів повинна забезпечуватись, проте при цьому обов'язково повинна враховуватись небезпечність розкриття такої інформації під час війни або не дозволити ворогу використати таку інформацію проти країни та суспільства.

Список використаних джерел

1. Кириленко О. П. Формування інституційного забезпечення прозорості бюджетного процесу в Україні. *Фінанси України*. 2017. Вип. 8. С. 80–94.
2. Латковський П. П. Щодо питання прозоості використання бюджетних коштів під час пандемії. *Правове життя сучасної України: у 3 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса: Гельветика, 2020. Т. 2. С. 65–68.*
3. Лютий І., Петленко Ю., Дрозд Н. Важливість відкритості та прозорості бюджетного процесу в секторі оборони та безпеки України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. Вип. 6 (47). С. 99–110.
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України 25.03.2021 р. № 121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> (дата звернення: 07.03.2023).
5. Про доступ до публічної інформації: Закон України 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 08.03.2023).
6. Про відкритість використання публічних коштів: Закон України від 11.02.2015 р. № 183-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text> (дата звернення: 08.03.2023).